

Calais, meer dan een halteplaats

auteur: Koen Mortelmans

Calais... de naambekendheid van deze stad is groot. Maar een typische toeristische trekpleister is het nooit geworden. Ook niet na de bouw van de Kanaaltunnel. Toch is een uitstap naar deze havenstad de moeite waard.

Het nabije Boulogne heeft zijn Nausicaa, Cap Griz Nez en Cap Blanc Nez hebben hun landschappelijke schoonheid, maar Calais is door de geschiedenis wat misdeeld. De uitstekende strategische ligging heeft het in de loop der eeuwen meer militair geweld opgeleverd dan welvaart. Dat is nog altijd te zien in het straatbeeld.

Mooie hedendaagse architectuur zoek je hier tevergeefs. Want tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de stad niet alleen constant beschoten vanuit Engeland, kort na de bevrijding werd ze per vergissing het slachtoffer van geallieerd bombardement. De geallieerde luchtmachten stuurden hun meest ervaren teams vooral op verre opdrachten, voor klussen dicht bij huis deden ze gemakkelijker een beroep op onervaren bommenwerpers. Helaas voor Calais.

Na de oorlog begon de heropbouw, in traditionele baksteenarchitectuur. Maar dat ging blijkbaar niet snel genoeg vooruit. Daarom schakelden de vastgoedontwikkelaars al gauw over op eerder stijlloze betonconstructies, zelfs in de hoofdstraten. Dat kwam het straatbeeld niet bepaald ten goede. Achter onopvallende, smalle gevels en ramen zit wel een stijlvolle horeca verborgen. Namen zoals 'Le George V' maken meteen duidelijk dat de Engelsen de weg hierheen al lang gevonden hebben. Maar ook het achter een bescheiden front van de 'Histoire Ancienne' schuilt een aangename culinaire verrassing. Later kwamen er wel aantrekkelijke gebouwen tot stand, zoals de nieuwe vissershuisen in traditionele stijl in de haven.

Winkelen

De kernstad heeft geen echte winkelstraten meer. Er is wel flink wat commerciële activiteit in de voorstad Saint-Pierre. Nabij de toegang tot de Chunnel is er bovendien een groot winkelcentrum opgetrokken, Cité Europe. In de Chunnelzone zelf is er ook een gebouw met diverse winkels opgetrokken. Ze ogen

iets te rustig, zoals de winkels in een middelgrote luchthaven, maar het winkelen zorgt voor wat ontspanning tijdens het wachten op de shuttletreinen. Wie goed thuis is in douanedocumenten kan hier een koopje doen in parfums, audiovisuele en computerapparatuur.

Momenteel is Calais vooral een passagiershaven, de belangrijkste van Europa zelfs. In 2010 staken meer dan tien miljoen passagiers er het Kanaal over. Meer dan 98,5 miljoen reizigers reden met de Eurostar door de tunnel en meer dan 8,6 miljoen met een Eurotunnel Shuttle.

Strand

Tussen de plezierhaven en de zee bevindt zich een brede strandzone, waar je meteen merkt waarom deze kust de Opaalkust gedoopt werd. Soms kan je Engeland zien. Naar verluidt is dat een voorteken van slecht weer. Een pier vormt de buffer tussen het strand en de ferryhaven. Op die pier heb je een prachtig uitzicht op de in- en uitvarende ferry's. Wanneer je van het strand naar de binnenstad wandelt passeer je de vissershaven. Na het binnenlopen van de vissersboten kan je hier aan eenvoudige kraampjes verse vis kopen. Het aanbod varieert met de vangst.

Stadhuis

Veruit het mooiste gebouw van Calais is het stadhuis uit 1925. Het toenmalige stadsbestuur liet het optrekken met een 75 meter hoog belfort in Vlaamse stijl. Dit belfort kreeg net als zijn Vlaamse en Noord-Franse collega's een plaatsje in de Unesco-lijst van werelderfgoed. Dat van Calais is wel veel jonger dan andere belforten, maar ook veel groter. Je ziet de toren al van ettelijke kilometers buiten de stad. Het stadhuis zelf is in een mengeling van Vlaamse stijlen en een vleugje Tudor opgetrokken. De lichte overdadigheid herinnert aan de imposante gemeentehuizen van Borgerhout en Schaarbeek. Calais kreeg zijn stadhuis na de fusie met Saint-Pierre, op de lege ruimte tussen beide gemeenten. Saint-Pierre dankte zijn opkomst aan de industriële groei tijdens de negentiende eeuw. Er werd vooral industriële kant geproduceerd. Daarvan is nu slechts een fractie overgebleven. Maar de herinnering blijft wel levendig, in de Cité

International de la Dentelle et de la Mode, een jong en dynamisch museum, met als kernthema's kant en mode.

Burgers van Rodin

De late negentiende eeuw was de glorieperiode van historische standbeelden. Godfried van Bouillon, Jacob van Artevelde, Rubens, Ambiorix... elke duif kent hun adres. Dergelijke beelden worden nauwelijks genoemd in een degelijk boek over kunstgeschiedenis. Er is één uitzondering: de 'Burgers van Calais' van Auguste Rodin. Die beeldengroep staat prominent in een stukje groen, vlak voor het stadhuis van Calais. Bij de onthulling moet het al een opvallend monument geweest zijn, vanwege de voor die tijd opvallend expressieve lichaamshoudingen en gelaatsuitdrukkingen. Toch was het een bewuste keuze. Toen Rodin deze opdracht kreeg was hij al een vrij bekend kunstenaar. Dat verhinderde niet dat de beeldengroep al drie keer van locatie veranderde.

De beelden verwijzen naar de overgave van Calais, in 1347, aan de Engelse koning Edward III. Het was de Engelsen al langer een doorn in het oog dat kapers uit Calais de belangrijke handelsroute tussen Engeland en Vlaanderen onveilig maakten. Na een lang beleg dreigde er hongersnood in de stad. Edward bood de stedelingen vrije aftocht, op voorwaarde dat zes prominente inwoners zich aan zijn genade overleverden. Die zes zijn door Rodin in brons vereeuwigd. Ze boden zich in hun onderhemd en met een strop om de hals bij Edward aan. De koning verleende hen genade. De officiële reden is dat koningin Filippa van Henegouwen er bij haar man om smeekte.

Hoe dan ook, de oorspronkelijke bewoners moesten elders hun heil zoeken. Ze werden vervangen door Engelsen of Engelsgezinden. Tot dan toe was Calais, ondanks zijn strategische ligging, een bescheiden vissersplaats gebleven, sterk in de schaduw van buur Boulogne, van Brugge en zelfs van Nieuwpoort. De Engelsen bouwden de stad uit tot militaire vesting en tot hun bruggenhoofd op het vasteland. Dat bleef ze twee eeuwen lang. In 1558 slaagden de Fransen erin de stad te heroveren. De indrukwekkende fortificaties dateren grotendeels uit de zeventiende eeuw. Maar

toen verloor Calais stilaan zijn strategisch belang, vooral nadat ook Grevelingen en Duinkerke in Franse handen waren gevallen.

Torens

De oude architectuur is vrij robuust. De bunkers in het stadspark zijn omgevormd tot een museum over de Tweede Wereldoorlog, een sympathiek museum, maar inhoudelijk oogt het wat voorbijgestreefd. De Tour du Guet, in het midden van de oude stad, is een brok baksteen, die oorlogen en een aardbeving overleefde, maar er helaas ook meer dan de sporen van draagt. Tot in de negentiende eeuw fungeerde hij ook als vuurtoren, sindsdien is er een recentere in de haven. Die nieuwe toren is publiek toegankelijk, maar voor slechts negentien personen tegelijk.

De Notre-Dame is een grotendeels gotische kerk, die tijdens de vroege barok extra verfraaiing kreeg. Ze wordt ontsierd of krijgt net extra karakter –dat is subjectief– door het enorme waterreservoir dat Vauban, de fortbouw van Lodewijk XIV, er liet tegenaan bouwen, om de stad tijdens belegeringen van regenwater te kunnen voorzien. De kerk had ook zwaar te lijden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een deel ervan wacht nog altijd op restauratie. Die vertraging had naar verluidt wel wat te maken met de jarenlange communistische politieke traditie in de stad. Tegenwoordig schieten de restauratiewerken goed op, onder impuls van een toegewijde privévereniging. Maar enkele jaren geleden kreeg je in een deel van het gebouw de indruk dat de oorlog nog maar pas voorbij was.

Info

Atout France (Franse toeristische dienst in Brussel), tel. 02-505.38.28, info.be@atout-france.fr, www.franceguide.com
 Pas-de-Calais (departement) Toerisme: www.nl.pas-de-calais.com
 Dienst voor Toerisme Calais-Côte d’Opale: 12, bd. Clémenceau, 62100 Calais, tel. 0033-321.35.28.51, accueil@calais-cotedopale.com, www.calais-cotedopale.com
 Vuurtoren: www.pharedecalais.com
 Cité International de la Dentelle et de la Mode: www.cite-dentelle.fr
 Restauratie Notre-Dame: www.amvpac.com.
 Restaurant Histoire Ancienne: www.histoire-ancienne.com
 Treinreis (overstappen in Lille): www.nmbs-europe.com (alle treinen); www.raileurope.eu of ‘Boetiek Rail Europe’ in de Louisagalerij in Brussel.

Het stadhuis met zijn dominante belfort.

Burgers van Calais: meesterwerk van Rodin. Op de achtergrond de belfortoren van het stadhuis.

Na 1944 werd de stad snel heropgebouwd. Te snel om veel aandacht te kunnen schenken aan de architecturale vormgeving. Dit is de Rue Royale, de hoofdstraat van Calais.

Burgers van Calais: meesterwerk van Rodin. Op de achtergrond de belfortoren van het stadhuis. (foto Pas-de-Calais Tourisme)

De pier, met links het Opaalstrand en rechts de ferryhaven.

Calais is de vierde haven van Frankrijk en de belangrijkste passagiershaven van Europa. (foto Pas-de-Calais Tourisme)

Alleen de meest robuuste gebouwen, zoals de Notre-Dame, doorstonden de tand des tijds en de talrijke oorlogen.

Een deel van de tijdens WO2 verwoeste stad werd naar bestaande voorbeelden heropgebouwd, zoals deze visserswoningen.